

TÜRKİYE'DE OKUL SOSYAL HİZMETİ İHTİYACI

OZAN SELÇUK

- ♦ Okul sosyal hizmeti deyince ne anlaşılıyor; okullardaki rehberlik sistemiyle benzerlik ve farklılıkları neler?
- ♦ Dünyada okul sosyal hizmeti uygulamaları ana hatlarıyla nasıl?
- ♦ Türkiye'de okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyacın nedenleri ve sağlayacağı faydalar neler; bu doğrultuda nasıl bir model geliştirilmeli?

GİRİŞ

Türkiye'de son dönemde okullarda meydana gelen şiddet olaylarının niteliği ve yoğunluğu dikkat çekici bir biçimde artmaktadır. Özellikle öğrencilerin ateşli silah kullanarak diğer öğrencilere zarar verdiği, yaralanma ve ölümlerle sonuçlanan vakalar, eğitim ortamlarının güvenliği ve öğrencilerin psikososyal iyilik hali açısından ciddi bir kırılma noktasına işaret etmektedir. Bu tür olaylar münferit bireysel davranışlar olarak değerlendirilmekten ziyade öğrencilerin maruz kaldığı çok boyutlu sosyal, ailesel ve çevresel risklerin kesişiminde ortaya çıkan yapısal sorunların bir yansıması olarak ele alınmalıdır.

Bu noktada okulların yalnızca akademik bilgi aktaran kurumlar değil aynı zamanda çocukların korunmasına yönelik erken uyarı ve müdahale mekanizmalarının önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmesi de gerekmektedir. Çocuk koruma perspektifi, çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal açılardan güvenli bir ortamda gelişimini desteklemeyi hedeflemekte; ihmal, istismar, şiddet ve sosyal dışlanma gibi risklerin erken tespitini önceliklendirmektedir. Okul ortamları, ço-

cukların günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdiği alanlar olması nedeniyle bu risklerin görünür hale geldiği ve müdahale edilebildiği en kritik kurumsal bağlamlardan biridir.

Eğitim kurumları bireyin bilişsel gelişiminin yanı sıra sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimlerinin de şekillendiği temel sosyal sistemlerdir. Bu nedenle okullarda ortaya çıkan şiddet yalnızca disiplin ihlali olarak değil aynı zamanda çocuk koruma alanına doğrudan temas eden yapısal bir sorun olarak ele alınmalıdır. Uluslararası literatür, öğrencilerin akademik başarılarının sosyal ve duygusal iyilik halleri ile güçlü bir ilişki içinde olduğunu ve bu alanlardaki yetersizliklerin risk davranışlarını artırdığını ortaya koymaktadır.¹

Bu bağlamda okul sosyal hizmeti, eğitim sisteminin psikososyal kapasitesini güçlendiren ve çocuk koruma mekanizmalarıyla doğrudan kesişen kritik bir müdahale alanı olarak öne çıkmaktadır. Başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere Birleşik Krallık,

¹ Michael S. Kelly, James C. Raines, Susan Stone ve Andy Frey, *School Social Work: An Evidence-Informed Framework for Practice*, (Oxford University Press, Oxford: 2025).

OZAN SELÇUK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde doç. dr. olarak görev yapmaktadır. Doktora eğitimini Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı'nda yapmıştır. Doktora tezi, cezalandırıcı okul disiplininin okul sosyal hizmeti ve onarıcı adalet açısından değerlendirilmesi üzerine olmuştur. 2022-2023 arasında ABD'de Loyola University Chicago School of Social Work'te doktora sonrası araştırmacı olarak okul sosyal hizmeti üzerine araştırma yürütmüştür. Araştırma alanları arasında çocuk koruma, okul sosyal hizmeti, karşılaştırmalı çocuk koruma politikaları ve kadına yönelik şiddet yer almaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeylerde çok sayıda proje yürütmüş ve projelerde araştırmacı olmuştur. *British Journal of Social Work*, *European Journal of Social Work* ve *Trauma, Violence & Abuse* başta olmak üzere SSCI indeksli dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. Aynı zamanda Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) başkan yardımcısı ve European Social Work Research Association (ESWRA) Yönetim Kurulu üyesidir.

Almanya ve Finlandiya gibi ülkelerde okul sosyal hizmeti yalnızca bireysel destek sunan bir yapı olmaktan çıkmış; çocukların korunmasına yönelik erken müdahale, aileyle çalışma ve kurumlar arası koordinasyon süreçlerinin merkezinde yer alan kurumsal bir mekanizma haline gelmiştir. Türkiye’de ise bu alanın henüz sistematik bir biçimde eğitim yapısına entegre edilmemiş olması özellikle artan şiddet ve risk ortamı karşısında önemli bir yapısal boşluk oluşturmaktadır.

Bu perspektif, Türkiye’de artan okul temelli şiddet olaylarını ve bu olayların çocuk koruma çerçevesindeki yerini bir çıkış noktası olarak ele alarak okul sosyal hizmetinin eğitim sistemi içerisindeki potansiyel rolünü tartışmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda dünyadaki uygulama örnekleri incelenmiş ve Türkiye’de okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyaç özellikle şiddetin önlenmesi ve çocukların korunması bağlamında değerlendirilmiştir.

OKUL SOSYAL HİZMETİNİ KONUMLANDIRMAK

Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin eğitim süreçlerini etkileyen sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlere müdahale eden sosyal hizmet disiplininin eğitim alanındaki alt uygulamasıdır. Bu alan, sosyal hizmetin temel ilkelerinden biri olan kişi-çevre perspektifine dayanmakta ve öğrenciyi yalnızca bireysel özellikleriyle değil aynı zamanda içinde bulunduğu sosyal sistemlerle birlikte ele almaktadır.²

Türkiye’de okullarda sunulan psikososyal hizmetler büyük ölçüde rehberlik ve psikolojik danışma sistemi tarafından yürütülmektedir. Rehberlik hizmetleri öğrencilerin bireysel gelişimini destekleme, akademik yönlendirme ve psikolojik destek sağlama açılarından önemli bir işleve sahiptir. Ancak bu sistem öğrencilerin karşı karşıya olduğu çok boyutlu sosyal riskleri ele almakta sınırlı kalmaktadır.

Okul sosyal hizmeti, rehberlik hizmetlerini tamamlayan değil onları kapsam ve müdahale düzeyi açısından genişleten bir yaklaşımdır. Rehberlik hiz-

metleri çoğunlukla bireysel düzeyde kalırken okul sosyal hizmeti mikro (birey), mezo (aile ve grup) ve makro (okul ve toplum) düzeylerde müdahaleleri kapsamaktadır. Bu durum öğrencilerin yaşadığı sorunların yalnızca bireysel değil aynı zamanda yapısal bağlam içerisinde ele alınmasını mümkün kılmaktadır.

Okul sosyal hizmeti yalnızca bireysel danışmanlık sunan bir hizmet değil eğitim sisteminin psikososyal kapasitesini yeniden yapılandırabilecek stratejik bir müdahale alanıdır. Öğrencilerin maruz kaldığı şiddet, ihmal, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi riskler, bireysel düzeyde çözülemeyecek kadar karmaşıktır. Bu nedenle yalnızca bireysel danışmanlık temelli yaklaşımlar yetersiz kalmaktadır. Okul sosyal hizmeti ise çok düzeyli müdahale kapasitesi sayesinde bu risklerin üretildiği sosyal bağlamlara doğrudan müdahale edebilme imkanı sunmaktadır.³

DÜNYADA OKUL SOSYAL HİZMETİ

Okul sosyal hizmeti yaklaşık bir asırlık geçmişe sahip olup kökenleri 20. yüzyılın başlarında özellikle ABD’de ortaya çıkan *visiting teacher* uygulamalarına dayanmaktadır. Bu erken dönem uygulamalar, okul devamsızlığı ve uyum sorunları yaşayan öğrencilerin aileleriyle çalışmayı hedefleyen müdahaleler olarak başlamış ve zamanla profesyonelleşerek sosyal hizmetin eğitim alanındaki kurumsal bir uzmanlık alanına dönüşmüştür.⁴ Günümüzde okul sosyal hizmeti yalnızca bireysel sorunlara müdahale eden bir hizmet olmaktan çıkmış, eğitim sistemlerinin sosyal refah ve eşitlik hedefleriyle doğrudan ilişkili bir yapı haline gelmiştir.

Başta ABD olmak üzere Birleşik Krallık, Almanya, İsveç ve Finlandiya gibi farklı refah rejimlerine sahip ülkelerde okul sosyal hizmeti, çeşitli kurumsal modellerle eğitim sistemine entegre edilmiştir.

ABD’de okul sosyal hizmeti, okul temelli ruh sağlığı hizmetlerinin merkezi bileşenlerinden biri olarak

2 Paula Allen-Meares, *Social Work Services in Schools*, 6. Baskı, (Pearson Education, Londra: 2007).

3 Laura R. Bronstein, Elizabeth Anderson, Susan H. Terwilliger ve Kristen Sager, “Evaluating a Model of School-Based Health and Social Services: An Interdisciplinary Community-University Collaboration”, *Children & Schools*, Cilt: 34, Sayı: 3, (2012), s. 155-165.

4 Allen-Meares, *Social Work Services in Schools*.

yapılandırılmıştır. Bu modelde sosyal hizmet uzmanları bireysel danışmanlık, kriz müdahalesi, davranışsal destek, aileyle çalışma ve toplumsal kaynaklara yönlendirme gibi geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır. Ayrıca sosyal-duygusal öğrenme (*social, and emotional learning*, SEL) programları ve risk önleme çalışmaları, okul sosyal hizmetinin önemli uygulama alanları arasında yer almaktadır.⁵

Avrupa ülkelerinde ise okul sosyal hizmeti daha çok sosyal pedagojik bir çerçevede ele alınmaktadır. Özellikle Almanya'da *Schulsozialarbeit* olarak adlandırılan model, yerel yönetimlerin desteğiyle yürütülmekte ve öğrencilerin sosyal uyumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu modelde sosyal hizmet uzmanları okul içi müdahalelerin yanı sıra gençlik hizmetleri ve toplum temelli programlarla da güçlü bir bağlantı kurmaktadır.

İsveç ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerinde ise okul sosyal hizmeti, refah devleti anlayışı içerisinde kurumsallaşmış olup çok disiplinli ekipler aracılığıyla yürütülmektedir. Bu ülkelerde sosyal hizmet uzmanları psikologlar, hemşireler ve öğretmenlerle birlikte çalışarak öğrencilerin bütüncül gelişimini desteklemektedir.

Uluslararası literatür okul sosyal hizmetinin etkililiğine ilişkin güçlü bulgular sunmaktadır. Yapılan meta analiz çalışmaları okul sosyal hizmeti müdahalelerinin öğrencilerin davranışsal ve duygusal sorunlarını azaltmada anlamlı etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.⁶ Özellikle içselleştirilmiş sorunlar (örneğin kaygı ve depresyon) üzerinde daha yüksek etkisi olduğu bildirilmiştir. Bunun yanı sıra okul sosyal hizmeti uygulamalarının devamsızlığı azaltma, okul terkini önleme ve öğrencilerin akademik bağlılığını artırma gibi alanlarda da olumlu sonuçlar ürettiği bilinmektedir.⁷

Okul sosyal hizmetinin küresel ölçekte öne çıkan bir diğer özelliği ise disiplinler arası iş birliğine dayalı yapısıdır. Okul temelli sağlık ve sosyal hizmet modelleri eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanlarının kesişiminde konumlanmakta ve bu alanlar arasında koordinasyonu güçlendirmektedir.⁸ Bu tür modeller öğrencilerin yalnızca bireysel ihtiyaçlarına değil aynı zamanda aile ve toplum bağlarındaki ihtiyaçlarına da yanıt verebilmektedir.

Bununla birlikte uluslararası uygulamalar yalnızca başarı hikayeleri sunmamaktadır. Literatürde rol belirsizliği, meslekler arası sınırların net olmaması ve hizmetlerin etkisini ölçmeye yönelik veri kullanımının sınırlı olması gibi yapısal zorluklar da vurgulanmaktadır.⁹ Ancak bu zorluklara rağmen genel eğilim okul sosyal hizmetinin eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir bileşeni haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak dünyadaki uygulamalar okul sosyal hizmetinin yalnızca bireysel sorunlara müdahale eden bir alan olmadığını aynı zamanda eğitimde eşitlik, kapsayıcılık ve sosyal refah hedeflerini destekleyen yapısal bir araç olduğunu göstermektedir. Bu durum Türkiye'de okul sosyal hizmetinin geliştirilmesi açısından güçlü bir referans çerçevesi sunmaktadır.

TÜRKİYE'DE OKUL SOSYAL HİZMETİNE OLAN İHTİYAC

Türkiye'de okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyaç yalnızca öğrenciler arasında gözlemlenen davranışsal sorunların artışı değil bu sorunların giderek daha karmaşık, çok katmanlı ve yapısal bir nitelik kazanmasıyla doğrudan ilişkilidir.

Akran zorbalığı, okul terkleri, madde kullanımı, aile içi şiddet, ihmal ve istismar, göç ve yoksulluk gibi sosyal risk faktörleri, öğrencilerin eğitim süreçlerini derinden etkilemekte ve bu sorunların önemli bir kısmı okul sınırlarının ötesinde şekillenmektedir. Bu durum

5 Leslie Benitez, Fatima A. Corina Naranjo ve Sevaughn Banks, "Social-Emotional Learning: School Social Work", *Teaching Activities for Social Work*, ed. Jill M. Chonody, (Springer, Cham: 2025).

6 Cynthia Franklin, Johnny S. Kim ve Stephen J. Tripodi, "A Meta-Analysis of School Social Work Practice", *Research on Social Work Practice*, Cilt: 19, Sayı: 6, (2009), s. 667-677.

7 Kristina C. Webber, "A Qualitative Study of School Social Workers' Roles and Challenges in Dropout Prevention", *Children & Schools*, Cilt: 40, Sayı: 2, (2018), s. 82-90.

8 Bronstein, Anderson, Terwilliger ve Sager, "Evaluating a Model of School-Based Health and Social Services".

9 Brad Foreza ve Betsy Eckhardt, "Education, Training, Case, and Cause: A Descriptive Study of School Social Work", *Children & Schools*, Cilt: 42, Sayı: 2, (2020), s. 99-109.

öğrencilerin yaşadığı problemlerin yalnızca bireysel düzeyde ele alınmasının yetersiz olduğunu ve daha geniş bir sosyal bağlam içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Nitekim ekolojik sistem yaklaşımı, bireyin davranışlarının yalnızca kişisel özellikleriyle değil içinde bulunduğu çok katmanlı çevresel sistemlerle birlikte anlaşılabilirliğini vurgulamaktadır.¹⁰ Bu yaklaşım okul sosyal hizmetinin neden yalnızca tamamlayıcı değil aynı zamanda yapısal bir gereklilik olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye’de eğitim sistemi büyük ölçüde akademik başarıya odaklı yapılandırılmış olup öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sınırlı bir çerçevede sunulmaktadır. Okullarda bu alandaki temel sorumluluk rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine verilmiş olsa da mevcut sistem artan ve çeşitlenen riskler karşısında yeterli bir müdahale kapasitesi sunamamaktadır. Özellikle yüksek öğrenci danışman oranı, müdahalelerin çoğunlukla bireysel ve reaktif düzeyde kalmasına neden olmakta; önleyici ve sistem temelli yaklaşımların gelişimini sınırlamaktadır. Uluslararası literatür, okul temelli ruh sağlığı hizmetlerinin yalnızca bireysel danışmanlıkla sınırlı kaldığında etkisinin azaldığını, buna karşılık çok disiplinli ve sistem temelli müdahalelerin daha sürdürülebilir sonuçlar ürettiğini göstermektedir.¹¹

Bununla birlikte Türkiye’de son yıllarda artan göç hareketleri ve derinleşen sosyoekonomik eşitsizlikler, eğitim ortamlarında yeni kırılma alanları meydana getirmiştir. Farklı dil, kültür ve travmatik deneyimlere sahip öğrencilerin okullara entegrasyonu yalnızca pedagojik değil aynı zamanda sosyal hizmet temelli müdahaleleri de gerektirmektedir. Bu bağlamda okul sosyal hizmeti, öğrencilerin eğitim sistemine uyumunu destekleyen, sosyal dışlanmayı azaltan ve okul-aile-toplum ilişkisini güçlendiren bir araç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle dezavantajlı grupların eğitim süreçlerine katkı

limını artırma açısından okul sosyal hizmetinin kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir.¹²

Okul sosyal hizmetinin Türkiye’de kurumsallaşması mevcut sorunlara müdahalenin ötesinde eğitim sisteminin genel işleyişini dönüştürebilecek bir potansiyel de taşımaktadır. Öncelikle sosyal hizmet uzmanlarının kişi-çevre perspektifine dayalı yaklaşımı, öğrencilerin karşı karşıya olduğu risklerin erken dönemde tespit edilmesini mümkün kılacaktır. Bu durum özellikle şiddet davranışlarının ortaya çıkmadan önce önlenmesi açısından kritik bir avantaj sunmaktadır. Bu çerçevede okul sosyal hizmetinin yalnızca kriz müdahalesiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda önleyici bir mekanizma olarak işlev gördüğü görülmektedir.

Bunun yanı sıra okul sosyal hizmeti, okul-aile-toplum ilişkisini kurumsal bir düzlemde ele alarak öğrencilerin sosyal destek sistemlerini güçlendirmektedir. Öğrencilerin yaşadığı birçok sorun doğrudan aile ve çevre koşullarıyla bağlantılı olduğundan yalnızca okul içinde yürütülen müdahaleler çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, ailelerle doğrudan çalışarak bu boşluğu doldurabilir ve müdahalelerin sürdürülebilirliğini artırabilir. Bu durum özellikle risk altındaki çocukların korunması ve eğitimde kalıcılığın sağlanması açısından önemli bir katkı sunmaktadır.

Okul sosyal hizmetinin bir diğer önemli katkısı da okul ikliminin dönüştürülmesine yönelik kapasitesidir. Güvenli, kapsayıcı ve destekleyici bir okul ortamı öğrencilerin yalnızca akademik başarılarını değil aynı zamanda sosyal uyumlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu noktada “restoratif (onarıcı) adalet” yaklaşımı okul sosyal hizmetinin teorik ve pratik çerçevesini güçlendiren önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Restoratif adalet; zarar gören ilişkilerin onarılmasını, bireyler arası bağların yeniden kurulmasını ve topluluk temelli çözüm süreçlerini merkeze alan bir yaklaşımdır.¹³ Bu yaklaşım cezalandırıcı disiplin modellerinin

10 Urie Bronfenbrenner, *the Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*, (Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts ve Londra: 1979).

11 Michael S. Kelly, Andy Frey, Aaron Thompson, Heather Klemp, Michelle Alvarez ve Stephanie Cosner Berzin, “Assessing the National School Social Work Practice Model: Findings from the Second National School Social Work Survey”, *Social Work*, Cilt: 61, Sayı: 1, (2016), s. 17-28.

12 Paula Allen-Meares, Katherine L. Montgomery ve Johnny S. Kim, “School-Based Social Work Interventions: A Cross-National Systematic Review”, *Social Work*, Cilt: 58, Sayı: 3, (2013), s. 253-262.

13 Elizabeth Beck, Nancy P. Kropf ve Pamela Blume Leonard, *Social Work and Restorative Justice: Skills for Dialogue, Peacemaking, and Reconciliation*, (Oxford University Press, Oxford: 2010).

aksine öğrencileri sistem dışına itmek yerine onları yeniden dahil etmeyi ve sorumluluk almalarını teşvik etmektedir. Uluslararası araştırmalar restoratif uygulamaların okul şiddetini azaltma ve okul bağlılığını artırmada etkili olduğunu göstermektedir.¹⁴

Türkiye'de uygulanacak okul sosyal hizmeti modelinin ülkemizin merkezi eğitim yapısı ve mevcut kurumsal kapasitesi dikkate alınarak tasarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda modelin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde kurumsallaştırılması ve sosyal hizmet uzmanlarının doğrudan okullarda istihdam edilmesi birincil yapısal gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Okul sosyal hizmet uzmanlarının istihdamında sosyal hizmet lisans eğitimi temel yeterlilik olarak belirlenirken alana özgü sertifikasyon programları ve yüksek lisans eğitimi mesleki gelişim basamağı olarak teşvik edilmelidir. Bununla birlikte okul sosyal hizmetinin çocuk koruma işlevi göz önünde bulundurulduğunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının (ASHB) bu modelin dışında konumlandırılması mümkün değildir. Türkiye'de çocukların korunmasına ilişkin yasal çerçeve ve kurumsal kapasite büyük ölçüde ASHB bünyesinde şekillendiğinden iki bakanlık arasında resmi bir iş birliği ve koordinasyon protokolünün geliştirilmesi zorunludur. Bu protokol risk altındaki öğrencilerin ASHB'ye bağlı çocuk koruma birimleriyle paylaşılan vaka yönetimi süreçlerini, çift yönlü bilgi akışını ve okul sosyal hizmet uzmanlarının mesleki gelişimine yönelik ASHB destekli hizmet içi eğitim programlarını kapsamalıdır. Ayrıca modelin çok disiplinli bir yapıya sahip olması, rehber öğretmenler, psikologlar ve sosyal hizmet uzmanları arasında iş birliğini güçlendirmesi gerekmektedir. Bununla birlikte hizmetlerin yalnızca kriz müdahalesine değil önleyici ve güçlendirici çalışmalara odaklanması da önem arz etmektedir. Bu bağlamda SEL programları, aile eğitimleri ve risk önleme çalışmaları bu modelin temel bileşenleri arasında yer almalıdır.

¹⁴ Trevor Fronius, Hannah Persson, Sarah Guckenburger, Nancy Hurley ve Anthony Petrosino, "Restorative Justice in U.S. Schools: A Research Review", WestEd, (Mart 2019), <https://www.wested.org/resources/restorative-justice-in-u-s-schools>, (Erişim tarihi: 20 Nisan 2026).

Sonuç olarak Türkiye'de okul sosyal hizmetine duyulan ihtiyaç, bireysel sorunların ötesine geçen, yapısal ve sistemik bir gerekliliğe işaret etmektedir. Artan okul şiddeti ve psikososyal riskler karşısında yalnızca bireysel danışmanlık temelli yaklaşımların yetersiz kaldığı açıktır. Okul sosyal hizmeti ise çok düzeyli müdahale kapasitesi, önleyici yaklaşımı ve restoratif perspektifi ile Türkiye eğitim sisteminde ortaya çıkan bu boşluğu doldurabilecek en güçlü araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu perspektif, Türkiye'de okul sosyal hizmetinin yokluğunun yalnızca kurumsal bir eksiklik değil aynı zamanda eğitim sisteminin çocukları koruma kapasitesini yapısal olarak sınırlayan bir boşluk oluşturduğunu ortaya koymuştur. Okul temelli şiddet davranışları, bireysel sapmalar olarak değil ihmal, istismar, aile içi şiddet, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi çok katmanlı risklerle doğrudan ilişkili olgular olarak ele alınmalıdır. Bu gerçeklik okulları yalnızca eğitim kurumu değil çocuk koruma sisteminin erken uyarı ve müdahale kapasitesini taşıyan kritik bir bileşen olarak yeniden konumlandırmayı zorunlu kılmaktadır. Türkiye'de ise eğitim sistemi ile çocuk koruma mekanizmaları arasındaki bağ parçalı bir yapı içinde kalmakta; bu durum ise risklerin erken tespiti ve şiddetin önlenmesi açısından ciddi bir işlevsel açığı üretmektedir.

Okul sosyal hizmeti, sosyal hizmetin kişi-çevre perspektifi ve çok düzeyli müdahale kapasitesi sayesinde bu boşluğu kapatabilecek en güçlü araç olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası uygulamalar okul sosyal hizmetinin çocuk koruma sistemleriyle entegre edildiğinde risk altındaki çocukların erken belirlenmesi, aileyle doğrudan çalışma yürütülmesi ve kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi yoluyla daha sürdürülebilir sonuçlar ürettiğini ortaya koymaktadır. Restoratif adalet yaklaşımının bu modelle birlikte uygulanması ise şiddeti bastırmakla yetinmeyerek zarar gören ilişkileri onarmayı ve çocukları sisteme yeniden dahil etmeyi mümkün kılmaktadır. Bu nedenle okul sosyal hizmetinin eğitim politikalarının

merkezine yerleştirilmesi, çocukların korunması ve güvenli eğitim ortamlarının oluşturulması açısından gecikmiş ancak zorunlu bir dönüşüm olarak değerlendirilmelidir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda Türkiye’de okul sosyal hizmetinin geliştirilmesine yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Okul sosyal hizmeti, çocuk koruma sistemiyle bütünleşmiş bir yapı içerisinde yasal olarak tanımlanmalıdır.
- Çok disiplinli olarak kurulacak “okul ruh sağlığı” birimlerinde sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edilmesi sağlanarak çocuk koruma süreçlerinin erken tespiti güçlendirilmelidir.
- Eğitim sistemi ile sosyal hizmet ve çocuk koruma kurumları arasında kurumsal koordinasyon mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- Okullarda çok disiplinli ekipler kurulmalı ve sosyal hizmet uzmanları bu ekiplerin merkezi bileşeni olarak konumlandırılmalıdır.

- İhmal, istismar ve şiddet risklerine yönelik erken uyarı ve izleme sistemleri geliştirilmelidir.
- Restoratif adalet temelli uygulamalar yaygınlaştırılarak çocukların sistem dışına itilmesi yerine korunması ve yeniden eğitime dahil edilmesi sağlanmalıdır.
- Okul-aile-toplum ilişkisini güçlendiren müdahale programları çocuk koruma perspektifiyle yapılandırılmalıdır.

Sonuç olarak Türkiye’de okul sosyal hizmetinin kurumsallaşması yalnızca eğitim sisteminin güçlendirilmesine değil aynı zamanda çocuk koruma sisteminin etkinliğinin artırılmasına yönelik stratejik bir adım olarak değerlendirilmelidir. Artan okul şiddeti mevcut müdahale mekanizmalarının sınırlarını görünür kılarken okul sosyal hizmeti bu sınırları aşabilecek bütüncül ve önleyici bir yaklaşım sunmaktadır. Bu nedenle okul sosyal hizmetinin eğitim politikalarının merkezine yerleştirilmesi, çocukların korunması ve güvenli eğitim ortamlarının oluşturulması açısından gecikmiş ancak zorunlu bir dönüşüm olarak ele alınmalıdır.

